

ŘEHKA, Karel. Informační válka. Praha: Academia, 2017. 1.vyd. ISBN 978-80-200-2770-2.*Lukáš Dyčka^a*

Ve své knize se brigádní generál Řehka věnuje prozatím veřejnosti méně známému fenoménu informační války. Při prvním pohledu na název knihy logicky celé řadě zájemců jako první vyvstane na mysli otázka, zda má text tohoto druhu smysl nejen pro vojáky, ale i pro člověka, který válku viděl možná jen skrze obrazovku televize? Zrovna v této otázce ale leží i odpověď. Právě počínání aktérů tak odlišných, jako je velmocenské Rusko či naopak neuchopitelných islamistických skupin, které i obyčejný občan dennodenně sleduje na vlastní oči, tvoří součást informační války. Tam ale práce nekončí a svým záběrem jde mnohem dál. Autorovo opakovaně naznačené varování, že ve válce už vlastně jsme, je z textu cítit s urgencí, která je Karlu Řehkovi vlastní. Inovací je také ochota toto téma zpracovat a zpopularizovat i za hranice resortu obrany, ve kterém autor (ať již z praxe, či vojenského vzdělání) načerpal široké množství podkladů.

Právě obecně malá znalost toho, co to informační válka je, si vyžádala zařazení obecnějších kapitol o povaze války či propagandě na začátek textu. Přes jejich místy značný rozsah celkově neodvádí čtenáře od smyslu textu samotného, protože celou práci se důraz na informační rozměr války táhne jako červená nit. Přes víceméně přehledové kapitoly o propagandě a informačním prostředí se autor dostává k jádru textu, které tvoří kapitola o strategické komunikaci a informačních operacích, přičemž knihu zakončuje kapitola o chápání role současného Ruska, které nástrojů informační války hojně, poměrně inovativně a tím také nebezpečně, využívá.

Výrazným rysem knihy je vplétání vlastních názorů autora na současnou situaci v ČR do jinak odborného textu, což činí nenásilně a přirozeně a daří se mu čtenáře nasměrovat správným (tedy svým) směrem. Ne vždy má generál Řehka ve svých konstatováních ale tak docela pravdu - např. s tvrzením, že „neexistuje seriózní veřejná diskuse na téma obrany“ (str. 11) lze souhlasit jen napůl. Diskuse nad bezpečnostními otázkami je v ČR široká a poměrně dobře mediálně pokrytá. Stačí se podívat na množství zpravodajství věnovaného bezpečnostním tématům ve všech větších médiích. V čem má ale autor pravdu, je, že ne vždy jsou bezpečnostní témata v mediálním diskursu a veřejné debatě dotažena do implikací pro obrannou politiku ČR. Chybí zde schopnost jakýchsi celospolečenských „lessons learned“ z bezpečnostní situace ve světě a diskuse má u nás podobu spíše neangážovaného zájmu a diskutující hrají roli jen pozorovatelů. Autorův apel na nutnost společnosti a občanů přijmout svůj díl na obraně země je tak nanejvýš

^a Centre for Security and Military Strategic Studies, University of Defence, Brno, Czech Republic.
E-mail: lukas.dycka@unob.cz

nutnou zásadou. Přispívá mu i kapitola detailně analyzující roli dnešního Ruska, která jistě stojí za přečtení i jako samostatná stat'.

Z odborného hlediska je text kvalitní. Výhrady se v zásadě omezují především na celkové pojetí kapitoly „o Povaze války“, která je jakousi úlitbou nutnosti toto téma představit, než dojde „na to hlavní“. K této části práce lze mít výhrady převážně s ohledem na použitou strukturu a terminologii.

1) Terminologie: V definici války se generál Řehka odvolává na Clausewitze a skoro výlučně jen na něj. Možná mohl zabrousit do oblasti české bezpečnostní terminologie. Předně pojem „válka“ explicitně a z definice předjímá přítomnost obětí na životech. Karel Řehka však správně zmiňuje, že na pojmu válka neexistuje absolutní shoda, nicméně kvantitativní hledisko je obecně přijímáno v odborném a akademickém prostředí k vymezení toho, co je a co není válka. Pro účely práce generála Řehky však tento problém jde využít jako skvělou příležitost navrhnout definici novou. Lze zdůraznit, že bojovat se nemusí jen kineticky, tedy nemusí docházet přímo k obětem na životech, a přesto můžeme být ve válce. Od tohoto argumentu by pak bylo možné odvozovat posloupnost zbytku práce. Z dalších drobnějších terminologických výhrad k úvodním kapitolám lze zmínit snad jen následující: Pojem „vnitřní konflikt“, který autor používá, doporučuji nahradit zaužívaným a přesnějším pojmem „vnitrostátní konflikt“. Z textu se také někdy zdá, že existuje buď jen vnitrostátní konflikt, anebo mezistátní konflikt (byť autor používá jinou terminologii) - nicméně bylo by vhodné připomenout, že existuje také vnitrostátní konflikt se zahraniční účastí - který koneckonců pro vedení informační války nabízí mimořádně výhodné podmínky (a jehož příkladem je třeba současný konflikt na Ukrajině). Konflikty nestátní a extrastátní lze pominout (i když na posledně zmiňovanou kategorii jde naroubovat třeba konflikt o Západní Saharu či s velkou dávkou odvahy konflikt v Afghánistánu, což je pro informační válku také důležitá oblast).

2) K samotné struktuře: Ozbrojený konflikt má obecně čtyři charakteristiky „Místo střetu, aktéry, zájmy a konfliktní jednání“. Tedy „kde“, „kdo“, „proč“ a „jak“ bojuje. Upořádání kapitoly podle těchto 4 charakteristik by ji učinilo přehlednější.

3) Ke knize jako celku lze mít menší výhrady v oblasti stylistiky. Autor občas nejednotně používá styl psaní. Prolíná se používání minulého a přítomného času (podkapitola „Je válka reálná? Str. 13). Někdy je v textu užívána přímá řeč a někdy naopak trpný rod atd. Místy nepatřičně působí kombinování zvolání a oslovení čtenáře s jinak odborným a částečně technicistním vyzněním textu. Ilustrovat to lze na příkladu první věty z výše zmíněné podkapitoly na str. 13. „Také se vám to zdá vše příliš abstraktní, vzdálené a nepravděpodobné?“ - používání tohoto stylu není v zásadě na škodu - pokud by byl text takto pojat od počátku. Zde je však evidentní, že kapitola byla do práce vložena dodatečně, což působí rušivě.

Závěr textu je pak příliš stručný a postrádá větší poselství, které by od textu tohoto formátu mohlo být očekáváno. Doporučil bych jej právě o tyto prvky výrazně obohatit.

Uvedené výhrady jsou obecně však spíše stylistického rázu a závažněji nesnižují jinak vysokou kvalitu práce.

Jedním dechem se například čtou scénáře jednotlivých situací, které generál Řehka nabízí či historické a osobní příklady, kterých je v textu nespočet. Dávají práci lidský rozměr daleko za hranice odborného textu. Ne nadarmo je schopnost podat téma jako

příběh základním kamenem každé strategické komunikace. Lidé příběhy zkrátka milují a generál Řehka je umí vyprávět.

Nejrozsáhlejší kapitola věnující se informačním operacím jednak dobře shrnuje podstatu pojmu, ale především navrhuje, jak může Česká republika mezery v této oblasti odstranit. Zde se nejvíce projevují autorovy závěry z vyšších úrovní vojenského vzdělání, kde dovedl skloubit teorii s poznatky z praktického působení v resortu obrany. Asi nejpřínosnější je opakované poznání, že informační operace jdou ruku v ruce s kinetickým působením a tedy, že tendence protivníka nechat se ovlivnit naší informační operací je úzce propojena s tím, že mu jsme schopni demonstrovat účinnost našich silových nástrojů (str. 115 např.). To lze chápat jako apel na zvyšování schopností AČR nejen v oblasti informačních operací, ale v celém spektru schopností.

Na závěr lze konstatovat, že generál Řehka je poměrně velký optimista ve své důvěře ve schopnost strategické komunikace měnit chování cílových skupin. Otázkou je, nakolik může jakákoliv státem řízená strategická komunikace v současné době sociálních sítí a zahlcení informacemi chování skutečně měnit. Zda naopak není pravda, že občané konzumují informace, které už odpovídají jejich postojům, a tedy platí slova Alexandra Mitrofanova, že „Noviny si nekupujeme proto, abychom se dozvěděli, jaká je pravda. Platíme si je proto, aby nám potvrdily, že pravdu máme my“.

Možná je toto zúžení nazírání dáno pouze tím, že české prostředí bohužel strategickou komunikaci zanedbávalo a o resortu obrany to platí také, což Karel Řehka opatrně, ale často v práci zmiňuje. Dosud u nás rozšířená představa, že strategická komunikace je v podstatě PR strategie a navíc postavená na tom, že ji dělá omezený okruh tiskových mluvčích, vede do značné míry k plýtvání potenciálem schopných lidí resortu. Zatím omezená schopnost koordinace strategické komunikace a represivní přístup vůči těm, kteří navenek alespoň nějak komunikují, navíc vytváří prostředí, které na informační válku připraveno není. Ba co víc, má tendenci podléhat informačním operacím protivníka. V tomto ohledu je přece jen práce Karla Řehky sama o sobě ideálním produktem strategické komunikace - neboť ukazuje, že i naši vojáci dovedou psát hodnotné a čtivé texty s velkým odborným potenciálem. Ukazuje, že už přece jen opouštíme důraz na to, čím byl proslulý nechvalně známý otec protektorátní propagandy Emanuel Moravec, totiž „myšlení v divizích“. Síla státu a armády už tak v Řehkově knize naštěstí vůbec není chápána pouze v ustavičném přepočítávání tanků, vojáků atd. Pochopení významu „soft power“ a síly informací totiž leží v hlavách vojáků a v tomto je text generála Řehky první vlaštovkou, ukazující, že jsme na dobré cestě k moderní armádě pro 21. století.